

Oikeuskulttuurin päivän puheenvuorot

Lakimies
7–8/2025
s. 1398–1432

Katseita tulevaisuuden juristiprofessioon*

Tervetuloa juhlistamaan Oikeuskulttuurin päivää. Oikeuskulttuurin päivällä Suomalainen Lakimiesyhdistys haluaa muistuttaa yhteiskuntaa elävän oikeuskulttuurin merkityksestä ja tarjota foorumin oikeustieteilijöille ja muille oikeuskulttuurin tekijöille ja laajemminkin jakaa ajatuksia oikeuden ja yhteiskunnan kehittämiseksi. Tärkeän osan Oikeuskulttuurin päivästä muodostaakin sen yhteydessä oleva seminaari, jossa koko Oikeuskulttuurin päivän historian ajan on käyty keskusteluja ajankohtaisista ja oikeuselämää koskettavista teemoista. Tyypillistä on ollut, että päivässä äänen ovat saaneet paitsi oikeustutkijat myös muut oikeuden ammattilaiset ja muut toimijat, mikä ilmentää hyvin ajatustamme elävästä oikeuskulttuurista.

Päivä nostaa esiin myös oikeustutkimuksen merkitystä ja tarjoaa tilaisuuden palkitsemalla muistaa ja jakaa julkista arvontaa tutkimusteille. Tänä vuonna onkin aivan erityistä se, että jaamme kolme palkintoa merkittävistä oikeusteoista ja tutkimustyöstä: Ministeri, molempien oikeuksien tohtori K. G. Idmanin palkinnon, Allan Serlachius-Särkilähti -palkinnon ja Vuoden väittelijä -palkinnon. Lisäksi julkistamme tässä tilaisuudessa apurahat oikeustutkimukselle.

Olen iloinen siitä, että saamme merkittävästi edistää uuden tutkimuksen tekemistä. Suomalaisesta Lakimiesyhdistyksestä on epäilemättä monia mielihetkiä ja niin kuuluu ollakin, emmehän pyrikään olemaan hajuttomia ja mauttomia, mutta kaikki jakanevat kuitenkin sen tiedon ja arvostuksen siitä, että jaamme merkittävän määrän tukea oikeustutkimukselle vuosittain. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen hallinnoimista rahastoista jaetaan palkintoja ja apurahoja yhteensä 434 682 euroa. Lisäksi Olga ja Kaarle Oskari Laitisen säätiö jakoi elokuussa 2025 yhteensä 121 226 euroa. Yhteensä palkintoja ja apurahoja jaettiin siten 555 908 euroa. Vastaava summa vuonna 2024 oli 472 819 euroa.

Olemme tänäkin vuonna toimineet kaikilla toimintamme osa-alueilla. Yhdistyksen tarkoituksena on tieteellisenä järjestönä edistää oikeustieteen alan tutkimus- ja koulutustoimintaa, oikeustieteellisen tutkimuksen julkaisemista ja muuta tunnetuksi tekemistä, vaalia oikeuskulttuuria sekä toimia suomalaisten juristien yhdyssiteenä ja muutoinakin edistää juristikunnan yhteisiä pyrkimyksiä. Meillä on tänään takana 127 vuotta Suomalaista Lakimiesyhdistystä. Perustajamme panivat liikkeelle jotakin erityisen merkityksestä. Kun tuskailemme oman aikamme haasteita, voimme taaksepäin perustajiemme aikaan ja tekemi-

* Puheenjohtaja, oikeuskansleri *Janne Salmisen* avaussanat Oikeuskulttuurin päivässä 14.11.2025.

siin katsoen todeta, että onpa aivan erityislaatuaisia aikoja eletty ennenkin – ja silti on pystytty pitämään kilpi puhtaana.

Haluan kiittää kaikkia yhdistyksemme jäseniä aktiivisesta otteesta oikeuskulttuurin eteen ja osallistumisesta yhdistyksen toimintaan, kaikkia tilaisuuksiemme puhujia ja julkaisujemme kirjoittajia sekä ihmisiä, jotka ovat tehneet paljon työtä julkaisujen ilmestymisen ja tilaisuuksiemme toteuttamisen eteen.

Tänään keskustellaan tulevaisuuden juristista, siis siitä mitä tulevaisuus meiltä edellyttää tänään ja millaiselta tulevaisuuden juristiprofessio mahdollisesti näyttää ja mitä se tekee ja millaisissa ympäristöissä. Odotan innolla seminaarimme esityksiä ja keskustelujamme. Asiantuntijakulttuurilla, ja myös sisäistetyillä ajatteluasenteilla, on huomattava merkitys. Suomalaisena tieteellisenä seurana pidän tärkeänä sitä, että tässä tarkastelussamme pohjaamme tutkimustietoon ja näkemyksiin erilaisista tulevaisuuksista. Voimme katsella muutoksia myös historiallisessa perspektiivissä. On ilmeistä, että oikeus oikeuskulttuurina kantaa mukanaan myös menneisyyttä tulevaisuuden kohdatessaan.

Voin arvata, että seminaarissamme mainitaan tekoäly, generiset kompetenssit ja työelämän murros. Ehkä myös sukupolvien mahdollinen eriävä käsitys työn merkityksestä osana ihmisen elämäntehtävää tulee mainituksi. Juristikunnan ja juristihabituksen muutos heijastelee luonnollisesti yhteiskunnan ja myös oikeuden muutosta. Juristikoulutuksessa pitää varautua näihin muutoksiin.

Uskon, että tulevaisuuden haasteisiin on kohdistunut kiinnostusta aina. Sikäli tulevaisuutta koskevassa pohdinnassa tuskin on mitään uutta sinänsä. En itse osaa pelätä esimerkiksi tekoälyn tuomaa muutosta. Ajattelen, että oikeudelliset kysymykset ja tietomme ja taitomme niissä edelleen säilyttävät merkityksensä ja mielekkyytensä. Voi olla, että kiperät kysymykset pöydillämme kehityksen myötä muuttuvat vieläkin kiperimmiksi. Se puolestaan korostaa vahvan oikeudellisen ajattelun merkitystä. Oikeustutkimukselle, teoreettiselle tiedolle oikeudesta, yleisille opeille, periaatteille ja käsitteille on kysyntää jatkossakin. Paljon puhuttu normienpurkukin tarkoittaa lähinnä asetettujen positiivioikeudellisten säännösten kumoamista uusilla säädöksillä, eikä sääntely poistu meikäläisestä yhteiskunnasta. Ylipäättään luulen, että harva onnistuu tekemään jo oikeudella normeeratusta tilanteesta jonkin säännöksen kumoamisella oikeudellisesti normeeraamatonta.

Tulevaisuuden juristien pöydällä on myös jatkuva teema oikeusvaltiosta ja sen kehittämisestä. Oikeuden ammattilaiset ovat myös oikeusvaltion ammattilaisia, ja oikeusvaltiota rakennetaan ja uudistetaan kaikissa juristiammateissa myös tulevaisuudessa. Oikeusvaltiossa riittää varjeltavaa ja vaalittavaa. Oikeusvaltio ei tule valmiiksi. Näin on myös Suomen osalta. Esimerkiksi Euroopan komission oikeusvaltiota koskevassa vuosikertomuksessa (2025) tältä vuodelta paitsi nähdään kyllä kehitystä tärkeissä kysymyksissä myös nostetaan esiin tarpeet edelleen edistää esimerkiksi lautamiesten nimitysuudistusta ottaen huomioon oikeuslaitoksen riippumattomuutta koskevat eurooppalaiset vaatimukset ja

AJANKOHTAISTA

kannustaa viemään niin sanotun ulkomaisen lahjontarikoksen määritelmän tarkistamista eteenpäin ja jatkamaan toimia ministereihin ja ylimpiin virkamiehiin sovellettavan lahjomattomuus- ja vastuuvellvollisuuskehyksen lujittamiseksi hyväksymällä heitä koskevat käytäntesäännöt. Samoin se toivoo Suomen edistyvän viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain uudistamisessa, jotta voidaan varmistaa asiakirjojen tosiasiallinen saatavuus. Vaikka katsommekin tänään tulevaisuuteen, toivon, että näiden asioiden edistymistä ei tarvitse odottaa kovin pitkälle tulevaisuuteen.

Janne Salminen